

ЖАҒАНДАНУ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН

Джонова З.З.

*В этой статье рассматривается лоббизация в Казахстане.
This article is about lobbilization in Kazakhstan.*

Жаһандану мәселесі тым ауқымды екендігі сөзсіз. Осыған байланысты Қазақстанда талай –талай кітап жазып көптеген зерттеулер жүргізуге болар еді. Бұл ретте осы мәселеге қызығушылық тек теориялық пайымдарға ғана байланысты емес. Жаһандану дүниесі басқа елдер секілді біздің еліміздің алдына да, өте күрделі де принципті мәселелер қойып отыр. Және де осы мәселелердің қалай шешілетіндігіне болашақта жас мемлекетімізде көп нәрсе байланысты болмақ. /1,2/

Сондықтан да Қазақстанның жаһандану дүниесіндегі онтайлы даму жолдарын табу проблемасы жан-жақты зерттеу мен ой сарабынан өткізуді талап етеді. Әзірге бізде жаһандану дүниесіндегі ұстаным проблемасын зерттеу, өкінішке орай Ресейдегідей Орталық және Шығыс Еуропадағыдай өтпелі кезең елдерінде орныққан тұрақты да жүйелі талдау мен талқылау сипатына ие бола қойған жоқ. Ресейде жаһандану проблемасы мен осы елдің жаһандық дүниедегі рөлін зерттейтін тұтас институттар ғылыми орталықтар құрылып, арнайы мерзімдік басылымдар ашылған осы тақырыпқа жыл сайын көптеген кітаптар шығып әртүрлі конференциялар мен семинарлар тұрақты өтіп келеді. Әрине, Қазақстанда – бұл Ресей емес, алайда біздің еліміз жалпы әлемдік экономикалық және саяси жүйеге кіріккен осы заманғы мемлекет болуына қол жеткізгіміз келсе, онда дүниежүзілік үрдістер мен проблемаларды ой елегіне салудан шеттемеуіміз керек.

Жаһандану дүниесі көптеген әсіресе дамушы немесе біз секілді өтпелі кезеңді бастан кешіп жатқан мемлекеттер үшін сандаған проблемаларды көлденең тартатыны барған сайын айықындала түсуде. Жаһандану дүниесі көптеген ,әсіресе дамушы немесе біз секілді өтпелі кезеңді бастан кешіп жатқан мемлекеттер үшін сандаған праблемаларды көлденең тартатыны барған сайын айқындала түсуде. Жаһандану дүниесіне кірудің дұрыс формуласын табу , оған бейімделу ,жаһандық бәсекелестік күшейіп отырған жағдайда әлемдік экономикалық және саяси қатарда қолайлы позицияда болу өте маңызды мәселе. Ал ол үшін, ең алдымен, жаһандану процесінің ерекшеліктері неде екенін түсінуге әрекеттену керек. Бүгінде жаһанданудың бірыңғай анықтамасы мен түсінігі жоқ. Британ экономисі Р.Робертсон жаһандануға жекелеген елдердің әлеуметтік болмысына халықаралық мәндегі түрлі факторлардың: экономикалық және саяси байланыстардың, мәдени және ақпараттық айырбастың тағы сол сияқтлардың барған сайын өскелендене түскен ықпал ету процесі ретінде анықтама береді.

Жаһандануды әрекетке келтіретін көптеген дамыған, әлдеқайда бай елдердің саясаты орынды бағалай отырып, жаһанданудың объективті құрамдастарын ғылыми техникалық прогресті, жаңа ақпараттық, коммуникациялық, көліктік технологиялардың дамуын, әлемдік экономиканың

даму деңгейін, оның субъектілерін және басқа көптеген нәрсені көрмеу мүмкін емес.

Енді осы заманғы жаһандық үрдістердің мәнін тұтастықта ашып бере алмағанмен, оның кейбір құрамдастарын түсінуге мүмкіндік беретін бірқатар ерекшеліктерді даралап көрсетуге әрекеттенейік.

Ең алдымен, қазіргі дүниенің, бір жағынан, даму үшін жаңа серіппелі мүмкіндіктер мен ресурстардың пайда болуы, алайда, екінші жағынан, жаһандану туындатқан, бұрын белгісіз сынақтар мен қатерлердің пайда болуы секілді сипаттарды атап өткен маңызды болар еді. /3/

Атап айтқанда, ақпараттық және басқа технологиялардың осы заманғы дамуы, шектеусіз әлемдік рынокқа шығу, бүкіл дүние жүзімен сауда жасау мүмкіндігі, әлемдік білім мен ақпараттың негізгі ортасына кез келген өңірден қосылу мүмкіндігі, бүкіл әлеммен еркін байланысқа түсіу, басқа елдерден үйрену, өзге халықтардың мәдениетін білу арқылы рухани баю мұның бәрі қазіргі дүние бізге беретін нәрсенің бір бөлігі ғана.

Бұл мүмкіндіктерді пайдалану және ел мен оның азаматтары үшін олардан барынша тиімділік ала біліу маңызды. Біздің қазіргі басты міндетіміз жаһанданудың миллиардтаған адамдарды қайыршылыққа салатын фактор емес, әлемнің барша халықтары үшін оң күшке айналуына қол жеткізу.

Бүгінде дүние жүзінде бір миллиардан астам адам өте кедейлік пен қайыршылық жағдайында өмір сүруде.

Тағы бір үлкен проблема жаһандану жағдайында оның біршама өзгеше мазмұнмен толығында болып отыр. Біз қазір көптеген елдердің арасындағы ынтымақтастық бұрынғыдан да тығыз бола түсіп, түрлі салаларда екі жақты және көп жақты қатынастардың күшейгенін көрудеміз, мұның өзі- оң үрдіс. Бірақ та, екінші жағынан тәуелдіктің қысымның егемен мемлекеттерді атап айтқанда ақпараттық және технологиялық салаларда бақлаудың барған сайын жаңа формалары туындап жатқанын көруге болады.

Бірқатар мемлекеттердің халықаралық ұйымдар мен дамыған елдердің алдында қарызға батқаны соншалық одан егемендігінің бір бөлігін жоғалтпай шығуы тіпті мүмкін емес.

Оның үстіне егемендік принципінің өзі таяудағы он жылдарда қайтадан ой сарабынан өтетін болады. Тәуелсіздік пен егемендіктің бұрынғы анықтамалары тексеруге түсетін болады. Мұның өзі бірақтар факторларға, соның ішінде ұлтүстілік ұйымдар мен құрылымдардың пайда болуына байланысты. Оларға ұлттық егемендіктің бір бөлігі беріліп, оның өзі жаһанданудың ажырағысыз бөлігіне айналады. Мұндағы көрнекі мысал- Еуропа Одағы.

Осы заманғы дүниенің тағы бір ерекшелігі жаһандық бәсекелестіктің күшеюі. Әлемнің ашықтағы ұлттық бизнестің басқа елдердегі компаниялармен бәсекеге түсетін ахуалын калыптастырады, бұл ретте әлі нығая қоймаған ұлттық бизнес- құрылымдар алдын ала күрделі жағдайда болатыны сөзсіз. /4/

Қазіргі таңда өңір елдері жаһандану жағдайында артта қалушылықпен байланысты келеңсіз жәйттерді ақырына дейін ой елегінен өткізе қойған жоқ. Дегенмен, таяудағы 15-20 жылда осы жаһанданудың теріс жақтары орталық

Азиялық барлық мемлекеттерге айтарлықтай салқынын тигізеді деп болжауға болады.

Жаһандану процесіне беймделу аясында бұл елдер үшін барынша маңызды нәрсе не болып табылады?

Біз үшін жаһандану процесіндегі өңірдің рөлін тұжырымдамалық тұрғыда ой сарабынан өткізу айрықша маңызды.

Жаһандану ықпалын шектейтіндей тетіктерді орнықтыру мүмкін емес. Олай болса, өздігінен ұлттық мүдделерінді саналы түрде түсіне отырып, жаһандану процесіне қарсы жүру керек.

Бұл ретте Орталық Азия үшін осы процестерге кірігудің оңтайлы формуласын талдап жасау үлкен мәнге ие болады. Бұл осы бағытта байыпты зерттеулер жүргізуді, қоғамдық пікірсайыстарды, көптеген конференцияларды және проблеманы талқылаудың басқа да формаларын талап етеді.

Сондай ақ өңір елдерінің экономикасында құрылымдық өзгерістердің жүргені қажет. Осыған орай, ғылымды көп қажет ететін салаларды дамыту, бірқатар бағыттар бойынша технологиялық серпінділікті жүзеге асыру маңызды міндет саналады. /5/

Келесі жәйт өңірлік ынтымақтастыққа қатысты. Жаһандану жағдайында аман қалудың барынша оңтайлы бір формасы өңірлік ынтымақтастық пен интеграцияны дамыту.

Бұл Қазақстан Президенті Н. Ә. Назарбаев жүргізіп отырған саясаттың нақ өзі. Біз үшін бұл сондай ақ түрлі күш орталықтарының сыртқы ықпалына қарсы тұрудың формасы да. Біздің өңірде ынтымақтастыққа балама жоқ. Бір бірінен оқшаулау, бір бірінің қажеттілігін түсінбеу, күмәнді бәсекелестік мұның бәрі өңірдің одан әрі кенжелеуіне соқтыратын болашағы жоқ жол.

Бүгінде бүкіл әлем ынтымақтастық пен интеграция үшін ашық болуда. Өңірлік интеграциялық бірлестіктердің құрылу процесі кең таралуда. Бұл проблема ОА мемлекеттерінің алдында да барынша өткір қойылып отыр. Тұтастай алғанда, Орталық Азиядағы интеграция- бұл жаһандану сынақтарына қарсы тұрудың тәсілі. Осыған орай, өңірлік интеграцияны нығайтудың тиімді жолдары айырықша қажет. Біздің өңірде интеграциялық процестерді жандандыру әрекеттері бірнеше мәрте көтерілгені белгілі. Алайда, бірақтар себептерге байланысты бұрынғы күшжігерлер ойлағандай нәтиже бере қойған жоқ. Бірақ қазіргі жағдайда интеграцияланбаса, Орталық Азия өңірінің болашағы бұлдыр болатынын жете түсінушілік орныққан. Қазіргі таңда Қазақстан Орталық Азияда өте маңызды рөл, бір жағынан, тұрақтандырушы рөлін және екінші жағынан, бүкіл өңірдің экономикалық дамуында локомотив рөлін атқара алады.

Әдебиеттер:

1. В.Г. Хорос Актуальные проблемы глобализаций //МЭ иМО , 1999 №47 стр50-53
2. Жаһандану Дәуірі.Н.Ә. Назарбаев. 2008стр 3-4
3. Жаһандану және Қазақстан. YI Еуразиялық Медиа-Форум.стр 37-38.
4. Дүние. №11 2004стр5-8
5. Ультрих Бек. Что такое глобализация? Москва, Прогресс- Традиция, 2001год стр 2-9.